

СЪПОСТАВКА И РАЗГРАНИЧЕНИЕ МЕЖДУ УБИЙСТВО ПРИ ПРЕВИШАВАНЕ
ПРЕДЕЛИТЕ НА НЕИЗБЕЖНА ОТБРАНА И УБИЙСТВО, ИЗВЪРШЕНО В
СЪСТОЯНИЕ НА ФИЗИОЛОГИЧЕН АФЕКТ, ПРЕДИЗВИКАН ЧРЕЗ НАСИЛИЕ

Мария Дренкова

COMPARISON AND DISTINCTION BETWEEN MURDER BY EXCEEDING THE
LIMITS OF SELF-DEFENSE AND MURDER COMMITTED IN A STATE OF
PHYSIOLOGICAL AFFECT CAUSED BY VIOLENCE

Mariya Drenkova

Abstract: The article deals with the comparison and differentiation between murder in case of exceeding the limits of inevitable defense and murder committed under stress of emotion, induced by violence. The comparison outlines the similarities and differences between the two institutes and examines the jurisprudence. It also examines the basic features of inevitable defense and the criteria of presence of physiological affect when a murder is committed.

Key words: inevitable defense, limits of inevitable defense, physiological affect, murder.

Наказателното право е специфичен отрасъл с голямо значение за всяка правова държава, тъй като, от една страна, защитава интересите на цялото общество, а от друга, използва най-тежката форма на държавна принуда – наказанието. В отговор на нуждата от осигуряване на защита на широк кръг обществени отношения и предвид голямото разнообразие от различни видове престъпления, които ги засягат, в Особената част на НК са посочени и различни видове престъпни състави¹.

С оглед отношението между тях те се делят на: основни (общи) и специални. Основните съдържат необходимия минимум от признаци, при чието наличие се приема, че е осъществен съответният вид престъпление. Специалните състави отразяват особености на дадения вид престъпление, които променят обществената опасност на съответните деяния в значителна степен и по специфичен начин. Наказанията, които са предвидени за престъпленията, отразени в специалните

състави също се различават по вид и размер от тези по основните състави. Затова е от особено значение преценката дали дадено деяние притежава специфични особености и следва да бъде отнесено към специален състав, или осъществява признаците на основен състав.

Важно е да се отбележи, че специфичните особености могат да се отнасят до всички видове признаци на състава: до обективната страна, непосредствения обект, субективната страна или до субекта. Особените признаци са израз на особени обстоятелства, а те от своя страна могат да обуславят по-висока или по-ниска обществена опасност на деянията, визирани в специалните състави. Оттук произтича и разграничението им на по-тежко наказуеми (квалифицирани) и по-леко наказуеми (привилегирани).

Именно защото се характеризират чрез специфични особености, при някои от престъпленията по леконаказуемите състави се наблюдават редица сходства. Налице са обаче и много съ-

¹ По-подробно за понятието да състав на престъплението и за видовете състави вж. Стойнов, Ал. Наказателно право. Обща част. С., 2013, с. 152–162.

ществени различия помежду им и тяхното установяване стои в основата на правилното квалифициране на деянието по съответния състав и на налагането на предвиденото наказание.

Пример за това са двата леконаказуеми състави на умишлено убийство по чл. 118 от НК и чл. 119 от НК. На пръв поглед убийството, извършено в състояние на афект, визирано в чл. 118 НК² и убийството при превишаване пределите на неизбежна отбрана, посочено в чл. 119 НК³ много си приличат, защото и в двата случая действията на извършителя са предизвикани от поведението на пострадалия и необходимо условие за прилагането и на двата състава е това поведение да е противоправно т.е. да противоречи на установена правна забрана за неговото извършване. Освен това нападението, срещу което се осъществява защитното деяние при неизбежна отбрана (и от там може да се стигне до превишаване на нейните предели) много често е и насиле по смисъла на чл. 118 НК.

Основната разлика между тези два случая е свързана с момента на извършване на убийството. Последното е извършено при превишаване пределите на неизбежна отбрана, само ако е осъществено докато трае противоправното нападение или ако е налице непосредствена и реална опасност за неговото започване⁴. По съвсем различен начин стоят нещата по отношение на убийството, извършено при афектен умисъл. Субект на престъплението по чл. 118 НК може да бъде само лице, което се намира в състояние на физиологичен афект по време на извършването му, а убийството се осъществява след като нападението, породило състоянието на физиологичен афект, е вече преустановено.

Затова и обществената опасност на деянието по чл. 119 НК е по-ниска в сравнение с тази

на деянието по чл. 118 НК, тъй като в първия случай действията на извършителя са форма на защита, макар и противоправна, докато във втория случай убийството е по-скоро за отмъщение⁵. Мнението, че увреждането на нападателя след като извършеното от него нападение е преустановено, е акт на саморазправа, на отмъщение и често представлява умишлено престъпление, се поддържа и от проф. И. Ненов⁶.

Съставът по чл. 118 НК има субсидиарно приложение спрямо този по чл. 119 НК. Дори пределите на неизбежна отбрана да се превишат в състояние на афект, приложение намира само чл. 119 НК. Чл. 118 НК се прилага само в случаите, в които не е налице неизбежна отбрана, тъй като липсва някой от елементите, които в съвкупност съставляват този правен институт.

Съществуват и други специфични моменти и особености, които следва да бъдат разгледани във връзка с темата. Такива са: въпросът дали насилието по чл. 118 НК може да бъде само физическо или и психическо; дали противозаконното действие може да засяга само лични права на дееца и негови близки, или и други субективни права и др. За по-голяма яснота първо ще се спра накратко на някои от основните характеристики на неизбежната отбрана, тъй като нейното установяване има основополагащо значение. Ако тя не е налице, не може да става дума за превишаване на пределите ѝ – и съответно за прилагане на привилегирания състав по чл. 119 НК. Ще бъдат разгледани и характеристиките на физиологичния афект като особено психично състояние на субекта на престъплението по чл. 118 НК.

Неизбежната отбрана е динамично развиващ се институт на наказателното право и присъства в него още от времето на първия български Наказателен закон от 1896 година. В действащия Наказателен кодекс той е уреден в чл. 12⁷.

² Чл. 118. (Изм. – ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г., изм. – ДВ, бр. 26 от 2010 г.) За убийство, извършено в състояние на силно раздразнение, което е предизвикано от пострадалия с насилие, с тежка обида или клевета или с друго противозаконно действие, от което са настъпили или е било възможно да настъпят тежки последици за виновния или негови близки, наказанието е: в случаите на чл. 115 – лишаване от свобода от една до осем години, а в случаите на чл. 116, ал. 1, т. 1-6 – лишаване от свобода от три до десет години.

³ Чл. 119. За убийство при превишаване пределите на неизбежна отбрана, наказанието е лишаване от свобода до пет години.

⁴ Вж. **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Особена част – Престъпления против правата на човека. София, 2013, с. 81.

⁵ Вж. **Гиргинов, А.** Наказателно право на Република България. Особена част. С., 2005, с. 81.

⁶ Вж. **Ненов, Ив.** Наказателно право на Република България. Обща част. Кн. 2. С., 1992, с. 69.

⁷ Чл. 12. (1) Не е обществено опасно деянието, което е извършено при неизбежна отбрана – за да се защитят от непосредствено противоправно нападение държавни или обществени интереси, личността или правата на отбраняващия се или на друго чрез причиняване на вреди на нападателя в рамките на необходимите предели.

Същността на неизбежната отбрана се изразява в наличието на два основни и взаимно свързани елемента⁸ – нападение и защита. Нападението от своя страна трябва да бъде едновременно и непосредствено и противоправно. Само нападение, което притежава кумулативно тези две характеристики, може да предизвика положение на неизбежна отбрана. Тя е недопустима по отношение на предполагаемо, бъдещо или вече завършено нападение⁹. Субект нападението може да бъде всяко физическо лице, включително малолетно или невменяемо, а според съдебната практика нападението може да бъде извършено и чрез посредствено извършителство¹⁰. При тази хипотеза субекти са и посредственият извършител, и лицето, което той е използвал като „оръдие“ на престъплението.

Защитата е вторият елемент на института неизбежна отбрана. Тя е провокирана от нападението и се изразява в причиняване на вреди на нападателя. Тези вреди трябва да засягат само личността и правата на нападателя. Причиняването на вреди на трети лица е недопустимо и това е една от разликите с друг основен институт на наказателното право – крайната необходимост. Защитното деяние трябва да е от естество да отблъсне нападението или поне да ограничи опасността от него и задължително трябва да трае докато трае и самото нападение. Друг съществен белег на защитното деяние е посочен в чл. 12, ал. 2 НК – то трябва да съответства на характера и степента на опасност на нападението. Ако

това изискване не е спазено, налице е превишаване пределите на неизбежна отбрана¹¹, което само по себе си е общественоопасно деяние и ако притежава и останалите признаци на престъпление – да е извършено виновно и да е обявено от закона за наказуемо, отбраняващият се следва да носи наказателна отговорност.

Преценката дали има несъответствие между нападение и защита се прави чрез съпоставяне на социалната значимост на обществените отношения, които са застрашени от нападението и тези, които се увреждат от защитното деяние.

За да има превишаване пределите на неизбежна отбрана, несъответствието между нападение и защита трябва да е явно и да се отнася и до характера на двете деяния, и до опасността от нападението.

При превишаване пределите на неизбежна отбрана е допустима неизбежна отбрана спрямо защитното деяние, защото самото то е общественоопасно. Съществуват и условия, при които, въпреки че е налице превишаване пределите на неизбежна отбрана, деецът не се наказва. Тези условия са уплахата¹² и смущението¹³. Личното основание за ненаказване на дееца, посочено в разпоредбата на чл. 12, ал. 4 НК се прилага само, когато има превишаване пределите на неизбежна отбрана, дължащо се на уплаха или смущение и по отношение на всички видове престъпления, извършени при тези условия. Уплахата и смущението не обосновават ненаказуемост на дееца, когато нападението е било преустановено, защото

(2) Превишаване пределите на неизбежна отбрана има, когато защитата явно не съответства на характера и опасността на нападението.

(3) (Изм. – ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. – ДВ, бр. 75 от 2006 г., в сила от 13.10.2006 г.) Няма превишаване пределите на неизбежната отбрана, ако нападението е извършено чрез проникване с насилие или взлом в жилище.

(4) (Предишна ал. 3 – ДВ, бр. 62 от 1997 г., изм. – ДВ, бр. 28 от 1982 г., в сила от 01.07.1982 г.) Деецът не се наказва, когато извърши деянието при превишаване пределите на неизбежна отбрана, ако това се дължи на уплаха или смущение.

⁸ Подробно за същността и особеностите на неизбежната отбрана вж. **Гиргинов, А.** Неизбежна отбрана и крайна необходимост, С., 1995; **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Обща част, С., 2013, с. 209–216; **Йотов, Б.** Наказателно право. Обща част, С., 2002, с. 131–133; **Ненов, Ив.** Наказателно право на Република България, Обща част. Кн. Втора, С., 1992, с. 64–70.

⁹ Във връзка със завършеността на нападението, когато то е осъществено в някоя от формите на усложнена престъпна дейност, вж. **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Обща част, С., 2013, с. 210–211.

¹⁰ За посредственото извършителство вж. **Велчев, Б.** Някои бележки за посредственото извършителство по българското Наказателно право. – De Jure, 2013, № 2, с. 5–9.

¹¹ Относно превишаване пределите на неизбежна отбрана вж. **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Обща част, С., 2013, с. 216–217; **Йотов, Б.** Наказателно право. Обща част, С., 2002, с. 134–135.

¹² Под уплаха се разбира силно, внезапно появило се чувство на страх, израз на вродения у човека инстинкт за самосъхранение, което нападението предизвиква у нападателя. (**Стойнов, Ал.** Наказателно право. Обща част, С., 2013, с. 218)

¹³ Смущение е неправилното възприемане от отбраняващия се на един или няколко елемента на нападението или на обстановката, в която то се осъществява. (**Стойнов, Ал.** Наказателно право. Обща част, С., 2013, с. 218)

тогава няма неизбежна отбрана. Те нямат значение и когато защитното деяние е останало в рамките на необходимите предели.

В Наказателния кодекс е уредена и хипотеза, при която пределите на неизбежна отбрана не могат да бъдат превишени – чл. 12, ал. (3). Той гласи, че „няма превишаване пределите на неизбежна отбрана, ако нападението е извършено чрез проникване с насилие или взлом в жилище“.

В някои състави на НК определени качества и състояния на пострадалия от престъплението са от значение за определянето на обществената опасност на деянието и неговата правилна квалификация. Под наказателноправно значимо качество на пострадалия¹⁴ се разбира негова съществена определеност, която го характеризира като участник в обществените отношения – непосредствен обект на престъплението. То е елемент на състава на престъплението, отличава жертвата от другите лица, участници в подобни отношения. Неговото наличие в момента на извършване на престъплението обуславя наказателната отговорност на дееца или повишава степента на обществената опасност на деянието. Наказателноправно значимо състояние на пострадалия¹⁵ пък е наличието му на съществуване в момента на посегателството срещу неговата личност и права, отразяващ възможността му да се противопостави на застрашаващата ги в този момент опасност и който начин на съществуване се отразява на наказателната отговорност на извършителя. Физиологичният афект е именно такова състояние. Субектът на престъплението взема решението за неговото извършване в състояние на силно раздразнение. За да бъде релевантно, това състояние трябва да е провокирано от форми на противоправно поведение на пострадалия, определени в закона, от които са настъпили или е било възможно да настъпят тежки последици за виновния или негови близки¹⁶. Това провокиращо поведение влияе на обществената опасност на някои престъпления и поради тази причина за тях са предвидени по-леки наказания в сравнение с наказанията за същите престъпления, но извършени при внезапен умисъл или още повече при предварителен умисъл. Последният е форма на вина, обуславяща по-висока степен на обществената опасност на деянието тъй

като са налице особености като спокойно и хладнокръвно обмисляне и подготвяне на престъплението и вземане на решение за неговото извършване, след като деецът е имал реална възможност да обмисли мотиви „за“ и „против“ и го е направил. Когато афектният умисъл има значение за квалификацията на деянието, значение имат причините, довели до изпадането на дееца в това състояние (в чл. 118 НК, чл. 132 НК – това е противоправното, провокиращо поведение на жертвата), а когато не е релевантен към квалифицирането на извършеното престъпление, наличието му се отчита от съда при определяне на наказанието.

Афектите¹⁷ представляват рязко изразени емоционални колебания и основно се делят на два вида – физиологичен афект и патологичен афект.

Физиологичният афект е такова рязко отклонение в настроението, което може да се изрази под формата на различни емоции, резултат от външни дразнителни. Не се наблюдава помрачение, а само стеснение на съзнанието в различна степен, а споменът за преживяното се запазва. Именно тези две характеристики са и сред основните разлики между физиологичния и патологичния афект. При последния е налице краткотрайно нарушаване на психичната дейност, изразяващо се в бурна емоционална реакция, която възниква без конкретна причина или е неадекватна по сила спрямо предизвикалия я външен дразнител. Характерна особеност е и амнезията за периода на патологичното афектно състояние. Патологичният афект значително превъзхожда по сила физиологичния. Поради изброените причини – помрачено съзнание, дълбоко разстройство на психичната дейност и невъзможност за ръководене на постъпките, патологичният афект се определя като краткотрайно разстройство на съзнанието и е основание за признаване на невменяемост. Следователно лицето, което е било в такова състояние по време на извършване на престъплението, е наказателно неотговорно. От друга страна, физиологичният афект може да бъде основание за признаване на смекчаващи вината обстоятелства, но не и на невменяемост.

Разграничаването на двете състояния може да бъде проблем, тъй като обективен критерий за определяне на амнезия няма и тя лесно може

¹⁴ Вж. Стойнов, Ал. Жертвата на престъплението. С., 1993, с. 39–40.

¹⁵ Вж. Стойнов, Ал. Жертвата на престъплението. С., 1993, с. 41.

¹⁶ В понятието „близки“ се влага смисълът на чл. 93, т. 10 НК.

¹⁷ По отношение на афектите – физиологичен и патологичен вж. Стоименов, Й. Съдебна психиатрия. С., 1980, с. 73–73.

да бъде симулирана с цел оневиняване на извършителя.

Афектният умисъл може да се изразява и в кумулиран (студен) афект. Трябва да се прави разграничение между физиологичен и кумулиран афект. Първото е моментна, внезапно възникнала емоционална реакция на силно раздразнение, докато второто е състояние предизвикано от продължително натрупване на негативни емоции. Състоянието на силно раздразнение¹⁸, е основна характеристика на физиологичния афект. То се определя като емоционален процес, протекъл стремително и бурно, предизвикан от определени дразнителни, поради което умисълът е внезапен и трябва да се различава от обикновеното раздразнение, в което може да се намира всеки субект на по-тежко престъпление. Обикновеното раздразнение не е основание за прилагане на привилегирования състав по чл. 118 НК. Той няма да се прилага и ако физиологичният афект е предизвикан не чрез форма на противоправно поведение от страна на пострадалия, посочена в закона, а по друг начин или ако е предизвикан от лице, различно от жертвата.

Както беше споменато по-горе, по отношение на състава по чл. 118 НК съществуват някои особености и спорни въпроси, свързани с елементите му. Такъв е въпросът за формата на насилие, в която може да се прояви провокиращото противоправно поведение на пострадалия. От една страна се застъпва становището, че когато се отнася до афектни престъпления насилието, което упражнява пострадалият и така провокира дееца, може да бъде само физическо¹⁹. Аргумент за това е, че проява на психическо насилие е заплашването, а то от своя страна поражда страх, а не силно раздразнение. От друга страна, в съдебната практика се приема, че насилието в тези случаи може да бъде и психическо²⁰.

По мое мнение заплашването може да породу заплашвания и други чувства, различни от страх (например гняв, раздразнение). За да бъде съставомерна закана, трябва да е обективизирано намерение за извършване на престъпление против

личността или имота на пострадалия или негови близки и заплашването да е реално. Друго изискване за съставомерност на престъплението по чл. 144 НК е закана да създава възможност за възбуждане на основателен страх²¹ от осъществяване на престъпното деяние. Фактът, че едно деяние е от естество да възбуди реален страх, обаче не означава, че това ще се случи във всяка конкретна ситуация. Съдебната практика по чл. 144 НК приема, че не е необходимо закана да е предизвикала реален страх, а само да е била обективизирана (чрез думи или действия) заплаха за живота на пострадалия, която да е била възприета като реална. Необходимо е тя само да бъде от такова естество, а не действително да е породила състояние на страх, следователно заплашването може да породу различни емоции у заплашвания в зависимост от личността му, обстоятелствата или други фактори, които биха могли да повлияят в даден случай. Следователно няма пречка закана да бъде възприемана и като външния дразнител, провокирал състоянието на физиологичен афект.

По отношение на въпроса може ли противозаконното действие да засяга и субективни права²², а не само лични права на дееца или негови близки е прието, че увреждането или застрашването на субективни права също може да бъде причина за пораждане на физиологичен афект. Част от съображенията²³ за приемане на това решение са, че имуществените права и интереси са в неразривна връзка с личните права и защитата на личността в тесен смисъл няма да бъде достатъчно ефективна, ако не се защитават и другите ценности, свързани с нея.

Що се отнася до противозаконното поведение на жертвата, то може да е причинило тежки последици за виновния или негови близки или да е създадо реална опасност за възникването им, но задължително условие за прилагане на привилегированите състави за убийство или телесна повреда е да се касае за действие. Противозаконното бездействие на пострадалия не може да обуславя прилагане на привилегированите съста-

¹⁸ Тълкувателно решение № 27/1954 на ОСНК на ВКС.

¹⁹ Вж. Стойнов, Ал. Наказателно право. Особена част. Престъпления против правата на човека. С., 2013, с. 74.

²⁰ Вж. Постановление № 2 от 16.XII.1957 г. на Пленума на Върховния съд, т. 20; Мотиви по Наказателно дело № 214/2014 г.

²¹ Вж. Тълкувателно решение № 53/1989 г., ОСНК на ВС.

²² Вж. Стойнов, Ал. Наказателно право. Особена част. Престъпления против правата на човека. С., 2013, с. 77; ТР № 2 от 1993 г., по н. д. № 2/1993 г., ОСНК на ВС.

²³ ТР № 2 от 1993 г., по н. д. № 2/1993 г., ОСНК на ВС.

ви, дори когато е довело до възникване на тежки последици или до опасност от възникването им.

Пред съдебната практика са стояли и въпросите за убийство, което е извършено в състояние на афект, но при положение, че субектът е действал при фактическа грешка²⁴ относно характера на поведението на жертвата както и при ситуацията на взаимно сбиване. В първия случай проблемът за квалификацията на деянието произтича от факта, че деецът реално изпада в състояние на физиологичен афект и при грешка, но афектът не е породен по предвидения в закона начин. Оформилото се противоречие дали грешката е извинителна, или не и съответно кога следва да се прилага привилегированият състав е уредено с тълкувателно решение на ОСНК²⁵, което приема, че грешката е от значение „само при положение, че виновният е извършил убийството, действайки с убеждението, че има реално посегателство от страна на пострадалия и не е съзнавал или могъл да съзнава погрешността на своите представи“.

По отношение на случаите на взаимно сбиване се счита, че поведението на пострадалия може да породи състоянието на физиологичен афект у извършителя, само когато пострадалият пръв е започнал сбиването.

При другия леконаказуем състав на умишлено убийство – чл. 119 НК, съществува положение на неизбежна отбрана. Субектът на престъплението отклонява едно противоправно нападение, но умишлено превишава пределите на неизбежна отбрана (т.е. налице е явно несъответствие между нападение и защита), без това да се дължи на уплаха или смущение, защото в противен случай ще се приложи личното основание за ненаказуемост на дееца по чл. 12, ал. 4 НК. За убийството при превишаване пределите на неизбежна отбрана²⁶ по чл. 119 НК особено значимо е поведението на жертвата, изразяващо се в непосредствено противоправно нападение. То може да бъде застрашаващо или увреждащо, но задължително условие е да не е приключило. За да е налице

нападение, е достатъчно да са застрашени реално обществените отношения, посочени в чл. 12, ал. 1 НК. Субективната страна на нападението е без значение за неговото наличие – пострадалият от престъплението по чл. 119 НК може да е действал умишлено, непредпазливо или при условията на грешка при осъществяване на противоправното нападение.

Ако пределите на неизбежна отбрана са превишени не умишлено, а по непредпазливост²⁷, деянието ще се квалифицира като непредпазливо убийство по чл. 122 НК. В този случай също е приложимо личното основание за ненаказуемост на дееца, ако превишаването на пределите е извършено поради уплаха или смущение.

Убийство по чл. 119 НК може да има не само когато то разкрива признаци на основния състав по чл. 115 НК, но и когато е осъществен квалифициран състав по чл. 116, ал. 1 НК²⁸. Разпоредбата на чл. 119 НК е специална по отношение на нормите на чл. 116 НК, но се прилага само за убийство, извършено при условията на ал. 1, т.1 до 4, т.6 – предложение първо и второ, т. 11 и ал. 2. Причината е, че по т. 5 лицето се намира в безпомощно състояние²⁹ и не може да осъществи противоправно нападение, което да стане основание за защитно деяние, а по останалите точки престъплението се характеризира със специална цел, различна от отблъскване на нападение.

Безспорно сходства и различия могат да бъдат открити при съпоставката и на други привилегировани състави. Що се отнася до леконаказуемите случаи на умишлено убийство, извършено в състояние на физиологичен афект и умишлено убийство, осъществено при превишаване пределите на неизбежна отбрана, за квалифицирано на деянието следва първо да се установи наличието на противоправно нападение, което в единия случай предизвиква ответно защитно деяние, чиито предели биват умишлено превишени, а в другия поражда афектно състояние. Въз основа на момента на извършване на убийств-

²⁴ Вж. **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Особена част. Престъпления против правата на човека. С., 2013, с. 77.

²⁵ Вж. ТР 15-80- ОСНК.

²⁶ Вж. **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Особена част, Престъпления против правата на човека. С., 2013, с. 78–79.

²⁷ Вж. **Гиргинов, А.** Наказателно право на Република България. Особена част. С., 2005, с. 80.

²⁸ Вж. **Стойнов, Ал.** Наказателно право. Особена част. Престъпления против правата на човека. С., 2013, с. 81.

²⁹ Вж. **Стойнов, Ал.** Жертвата на престъплението. С., 1993, с. 85–86.

вото, деянието следва да бъде отнесено към състава на чл. 118 НК, ако е извършено в състояние на физиологичен афект след като нападението е било прекратено – тогава няма реални обществени отношения, които да бъдат защитени и следователно няма положение на неизбежна отбрана. Ако обаче убийството е осъществено, докато трае непосредственото противоправно нападение, но субектът умишлено е превишил пределите на защитното деяние, съзнавайки, че за отблъскване на нападението не е необходимо причиняването на смърт на нападателя, то престъплението осъществява признаците на състава по чл. 119 НК.

От изложеното става ясно, че макар и на пръв поглед трудно установима, разликата между двата състава е особено важна, защото е от зна-

чение дали извършителят е действал в опит да защити личността и законните си интереси, или провокиран от поведението на пострадалия, е изпаднал в афектно състояние и е целял „отмъщение“. Обосновано е и определянето на тези два случая като леконаказуеми, защото макар и също противоправни, състоянието и мотивите на субекта на престъпленията по чл. 118 НК и 119 НК не могат да бъдат приравнявани – например на действията на извършителя при убийство при пряк или предварителен умисъл, най-вече поради различната степен на обществена опасност на деянията. В противен случай ще е налице несправедливост и няма да бъдат постигнати целите на наказанието, визирани в чл. 36 НК.